

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:39
בני ברק: 4:54
חיפה: 4:44

פרשת בשלח

יציאת מצרים במידת הדין (ח"א)

החוט המקשר: פרשתנו עוסקת ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, ירידת המן ומלחמת עמלק. במאמרנו זה נעמוד על הקשר בין כל העניינים המובאים בפרשה, על ידי היסוד שיציאת מצרים היתה במידת הדין.

הדגשת עניין עצמות יוסף

"ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה. ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים. ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעליתם את עצמתי מזה אתכם" (שמות יג, יז-יט).

יש לתמוה על הזכרת נשיאת עצמות יוסף עם בני ישראל על ידי משה. הלא גם עצמות שאר השבטים הועלו עם בני ישראל, וכפי שכתב רש"י (בפסוק יט ד"ה אתכם): "למדנו שאף עצמות שאר השבטים הועלו עמהם".

ויגדל התימה בחשיבות פרט זה, לנוכח שאר העניינים שלא הוזכרו במפורש כי אם ברמז. וכגון יציאת בני אפרים שלושים שנה קודם הזמן והריגתם על ידי פלישתים. וסיבת הדבר הוא כי לא תכלה היריעה מרוב הפרטים שאירעו במרוצת מאות שנות שהות בני ישראל במצרים, ואין לפרש את כולם. ובהכרח נראה שענין עליית עצמות יוסף הינם חלק עיקרי בסיפור היציאה ממצרים.

עוד צריך להבין למה דווקא משה הוצרך להתעסק עם עצמות יוסף ולא צאצאיו, וכפי שנהגו לגבי שאר השבטים שנישאו כל אחד על ידי בני שבטו.

זכותו וכוחו של יוסף הצדיק ביציאת מצרים

אלא שמדברי חז"ל נראה שהים נקרע רק בזכות יוסף הצדיק. וכמו שאמרו חז"ל (מדרש תהילים קיד, ט): "הים ראה וינוס" (תהלים קיד, ג). מה ראה, ראה ארונו של יוסף יורד לים. אמר הקב"ה ינוס הים מפני הנס מן העבירה, שנאמר (בראשית לט, יב) "וינס החוצה".

הרי לנו שלארונו של יוסף היה תפקיד מהותי בסופה של יציאת ישראל ממצרים, בזמן קריעת הים. ועלינו להתבונן בקשר שבין יוסף ולבין נס הצלה זה

יציאת מצרים - במידת הדין כתיקון לפגם אדם הראשון ע"מ להשיבם לדרגה של קודם החטא

נבאר עניין זה בהקדם הבנת יסוד תכלית גלות מצרים, והעמקה במידת יוסף הצדיק.

כבר ביארנו לעיל (במאמר לפרשת שמות) על פי דברי הזוהר הקדוש וכביאור האלשיך, שמטרת גלות מצרים היתה להשלים את תיקון פגם הזוהמא שהטיל הנחש בחווה בעת חטא עץ הדעת. ובעוד שפגם העבודה זרה תיקן אברהם, ושפיכות דמים תיקן יצחק, באו יעקב ובניו למצרים על מנת לתקן את פגם גילוי עריות.

בחז"ל מבואר שיציאת מצרים היתה במידת הדין כפי שהגמ" דורשת "לך ה'... והגבורה זו יציאת מצרים", [ודבר ידוע שמידת ה"גבורה" מסמלת מידת הדין, כש"כ המהרש"א] וז"ל הגמ':

" ברכות (נח, א): "אמר: הואיל ואתעביד לי ניסא בהאי קרא - דרשינא ליה: לך ה' הגדולה - זו מעשה בראשית, וכן הוא אומר עשה גדולות עד אין חקר. והגבורה - זו יציאת מצרים, שנאמר וירא ישראל את היד הגדלה וגו'... במתנייתא תנא משמיה דרבי עקיבא: לך ה' הגדולה - זו קריעת ים סוף, והגבורה - זו מכת בכורות, והתנפאת - זו מתן תורה, והנצח - זו ירושלים, וההוד - זו בית המקדש".

נראה שהעניינים קשורים זה בזה, כלומר, יציאת מצרים במידת הגבורה והדין, היא זו שהשלימה את תכלית התיקון של גלות מצרים שמטרתה לחזור לדרגת אדה"ר קודם החטא, וכפי שיבואר.

בני ישראל הוצרכו לתקן במצרים את פגם התאוה הבהמית

איתא בחז"ל (והובא ברש"י בראשית א, א): "בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים הקדים מידת הרחמים ושתפה למידת הדין".

הרי לנו שעולם כתיקונו כפי שהיה טרם פגם האדם והחריבו, הונהג במידת הדין לבדה, בלא שיתוף מידת הרחמים. תיקון הפגם מחזיר את העולם לקדמותו למצב שאף על פי דין ייטיב השי"ת עם ברואיו. שהרי עיקר מטרת בריאת העולם היא על מנת שיאכל האדם על פי דין ולא לחם חסד הנקרא נהמא דכיסופא. וכפי שאמר המגיד לבית יוסף (מגיד משרים פרשת בראשית): "רזא דמלתא במה דאת מתרץ דנשמתין עד לא אתו לעלמא דמו למאן דאכיל נהמא דמלכא בלא פולחנא וכו', נשמתן מכספן מגרמייהו למיכל נהמא דמלכא בלא פולחנא".

נמצא, שהמטרה שעמדה בפני עם ישראל בעת גאולתו ממצרים הייתה להיות זכאים בדין לקבלת התורה ולארץ ישראל, כדרגת אדם הראשון קודם החטא.

בני ישראל היו במצרים במשך שנים רבות, וכל אותה תקופה ארוכה הזדככו בנסינות קשים, בעיקר נסינות שלא לחטוא בעריות¹, וכמש"כ בס"ד בהרחבה במאמרנו בפרשת שמות, אך הפגם של גילוי עריות אינו בדווקא תאוה זו בלבד, אלא עצם התאוה הבהמית במשמע. ותאוה זו כוללת בעיקר את תאוות העריות ותאוות הממוץ², כמו שאמרו חז"ל "גזל ועריות שנפשו של אדם מחמדתי" (חגיגה יא:).

ובטרם שיצאו ממצרים, וכתמיד שלקראת הסוף מתגבר הרע בכל כוחו, וכפי שכתב הכלי יקר (ו, א), וכך אנו רואים בעניינים טבעיים

אך הנה ידוע מה שכתב האר"י ז"ל שלעתיד יהיו הגבורות יותר במעלה מהחסדים ועל כן תהיה אז ההלכה כב"ש וכו'. עכ"ל.

דברים אלו, לפיהם יוסף הצדיק מידתו בדין מתאימים עם התרגום על תוארו "נזיר אחיו" (בראשית מט, כו) שהוא "פרישא דאחוהי". והלא הפרישות מורה על סור מרע שהוא במידת הדין. בכך מוסברת הנהגתו להביא את דיבת אחיו רעה על אביהם, וכמו שהסבירו חז"ל (רש"י בראשית לו, ב) שהתרעם על אחיו שהקילו באבר מן החי, וחשדן בעריות, כאשר הוא לעומתם היה מחמיר בעניינים אלו. ועל כן הביא את דיבת אחיו רעה אל אביהם. ואכן, בעולם הזה הלכה כרוב אחיו שהלכו בשיטת בית הלל. אך יציאת מצרים, הייתה צריכה להיות כשיטת יוסף ובבחינת התיקון שלעתיד לבוא, כאמור.

זה ביאור הדגש ששמה התורה על עצמות יוסף, משה רבינו עליו השלום הגיע לשלימות בהתנערות מן התאוות הבהמיות, ולא נתן עיניו על כסף וזהב, אלא התעסק בעצמות יוסף, שזכותו ומידתו הם הגורמים ליציאת מצרים.

"וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים", וזאת למה, כי "ויקח משה את עצמות יוסף עמו". יציאת מצרים הייתה במידת יוסף, מידת הדין שלא בשיתוף הרחמים, ועל כן לא זכו בני ישראל שלא עמדו בניסיון התאוה לצאת.

שם אלוקים ביציאת מצרים - מורה על מידת הדין

כשנתבונן, נבחין שבפרשיות יציאת מצרים התורה מדגישה את השם המורה על מידת הדין "אלוקים". כך אנו רואים בפרשתנו "ולא נחם אלהים" (יג, יז), "ויסב אלהים" (שם, יח), "ויסע מלאך אלהים" (יד, יט). וכמו שביאר רש"י (שם):

בכל מקום הוא אומר מלאך ה', וכאן מלאך האלהים, אין אלהים בכל מקום אלא דין, מלמד שהיו ישראל נתונים בדין באותה שעה אם להנצל אם להאבד עם מצרים.

והטעם כאמור, שיחודיותו של מעמד קריעת ים סוף לגבי שאר המכות שהיו במצרים היא, שכאן הכל היה בדין בלא שיתוף מדת הרחמים.

וזה ביאור דברי חז"ל שהים נס מפני הנס - דווקא יוסף שעמד בדין ונבחן בניסיון התאוה הבהמית ונמצא זכאי למלוכה, זכותו יכלה לחפוף על בני ישראל ושיקרע בפניהם הים. לאחר שגם הם עמדו כמותו ובכוחו במבחן התאוות ונמצאו זכאים לגאולה.

והואיל ועצמות יוסף כה חשובות במהותם לעצם גאולת ישראל, מוטל היה על משה - מושיען וגואלן של ישראל להתעסק בהן. כי אין זה כעצמות שאר השבטים שרק מחמת צוואתם לבניהם העולם לארץ ישראל, אלא כל בני ישראל נזקקו לעצמות יוסף על מנת לזכות ולעמוד מול מידת הדין המתוחה.

רבים, התגבר עליהם כח תאוות הממון ביותר. שהיו המצריים מנשאים אותם מחמת המכות, ואמרו חז"ל שישראל העשירו ממכת דם ע"י שמכרו מים למצרים בכסף מלא. והמטרה הייתה לנסות את ישראל ולזככם גם בעניין זה.

"וחמושים עלו בני מארץ מצרים" - מפני שמידת הדין היתה מתוחה ביציאתם מצרים

על עניין זה נפלו רוב מנין ובנין של עם ישראל. ולא היה אפשר להוציאם ממצרים, שהרי כל התכלית הייתה שיוזכו ליציאה מכח הדין. ושלא ככל עשרת המכות שהיו ברחמים גדולים ושלא כפי ערכם, עצם היציאה וקריעת הים שלאחריה היתה אמורה להיות דווקא לראויים שעמדו בניסיון, והואיל ובני עלייה היו מועטים, זכו רק הם ליציאת מצרים.

ולכן "וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים". למרות כל שנות העבדות והזיכוכים, לא זכו אלו לצאת ממצרים, כי מידת הדין הייתה מתוחה שלא בשיתוף מידת הרחמים. ורק אלו שנבחנו ועמדו בניסיונות, יצאו ממצרים.

ואף בני ישראל שזכו ויצאו, מבואר בחז"ל כמין טענה עליהם שהתעסקו בכסף וזהב. ולמרות שהצטוו על כך, הלהיטות וההידור הרב בזה היה מחמת התגברות תוקף תאוות הממון. ולכן שבחו חז"ל את משה וקראו עליו "חכם לב יקח מצוות" שבזמן שכל ישראל התעסקו בכסף וזהב, התעסק הוא בעצמותיו של יוסף.

מידת יוסף הצדיק הוא הדין והפרישה מתאוות

כתב השם משמואל (פרשת ויגש תרע"ה) בביאור מדתו של יוסף הצדיק, וזה לשונו הנוגע לענייננו:

הנה במרכבת יחזקאל פני אר"י אל הימין לפני השור אל השמאל. והנה ידוע דימין הוא חסד ימין מקרבת. ושמאל הוא גבורה שמאל דוחה את מה שאינו ראוי.....

ולפי זה יש לומר דכל ענין סור מרע מתיחס למדת הדין, שבמה שהאדם מושך ידו מן הרע, לעומתו דוחה את כחות הרע לבל יתפשטו חוץ מגבולם ודוחה את הרע ממנו ומכל העולם כולו. וזו היתה מדתו של יוסף הצדיק במה שהיה סור מרע דחה את כחות הרע בכללם ממנו ומכל מצרים ומכל העולם וכו'. וזה שנקרא יוסף שור, כמ"ש בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח יחדיו אפסי ארץ, כי זוהי מדתו לדחות כוחות הרע במה שהוא בעצמו ה"י סור מרע וכו'. אבל יהודה מדה אחרת היתה בו היא מדת חסד ורחמים וכו', וכמו שבתחילת ברייתו של עולם הקדים מדת הרחמים כנ"ל, וע"כ המלוכה שייכת ליהודה, וכן נמי ההלכה כבית הלל שידוע שמדת בית שמאי היא מדת הדין ומדת ב"ה היא מדת הרחמים.

¹ פני דוד להגאון החיד"א, פרשת מסעי: "יצאו מארץ מצרים ערות הארץ וזכו שהיו לצבאותם זרע קדש וזהו לצבאותם מתיחסים אליהם שלא היה בהם ג"ע אף שהיו במצרים ערות הארץ ומכאן נודע ערכם וערך גדולת נשמתם. ועל ידי זה שמרו אות ברית קדש וגם היו ביד משה ואהרן המלמדים אותם דרכי ה' לזה עשו והצליחו לברר ניצוצות הקדושה... כי כל תכליתם היה להסיע ולברר ניצוצות הקדושה", עכ"ל. וכן בעוד מקומות רבים..

² שמות רבה פרשת בא פרשה יד סימן ג:

"חשך למה הביא עליהן יתברך שמו של הקדוש ברוך הוא שאין לפניו משוא פנים והוא חוקר לב ובוחר כליות, לפי שהיו פושעים בישראל שהיה להן פטרונין מן המצריים והיה להן שם עושר וכבוד ולא היו רוצים לצאת

וכן יש לדייק מדברי החזקוני (שמות ה, ד) שזה היה הגורם שגרם שעם ישראל השתעבדו למצרים, וז"ל: מפני מה זכו שבטו של לוי להיות חפשי משיעבוד מצרים! כששעבדו מצרים בישראל, מתחלה היה פרעה משעבד עצמו עמהם כדי שיתאמצו במלאכה, כדרשינן "בפרך" - בפה רך. באותה שעה נזכר שבטו של לוי מה שצוה יעקב בשעת פטירתו, שלא ישארו לוי לפי שהיה עתיד לשאת את ארון הקודש ולא רצה לשעבד את עצמו, ולא הכריחם פרעה. מיום ההוא והלאה נקבע להיות משועבד כל מי ששעבד עצמו".

ידוע שפרעה פיתה אותם תחילה בכסף, ורק שבט לוי שמאסו בכסף לא השתעבדו. הרי שתחילת השיעבוד התחיל בגלל הממון.

בני ישראל הוצרכו להשתדלות טבעית שמא לא יזכו בדין

מצאנו ברש"י ב' פירושים על הפסוק "וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים" (יג, יח):

וחמושים - אין חמושים אלא מזויינים. לפי שהסיבן במדבר גרם להם שעלו חמושים, שאלו הסיבן דרך יישוב לא היו מחמושים להם כל מה שצריכין, אלא כאדם שעובר ממקום למקום ובדעתו לקנות שם מה שיצטרך, אבל כשהוא פורש למדבר צריך לזמן לו כל הצורך, ומקרא זה לא נכתב כי אם לשבר את האוזן, שלא תתמה במלחמת עמלק ובמלחמות סיחון ועוג ומדין, מהיכן היו להם כלי זיין שהכום ישראל בחרב. וכן הוא אומר (יהושע א יד) ואתם תעברו חמושים. וכן תרגם אונקלוס מוזרזין, כמו (בראשית יד יד) וירק את חניכיו וזרזי. דבר אחר חמושים אחד מחמשה יצאו, וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפילה.

ויש להבין למה הוצרכו ישראל להשתדלות טבעית וכמו שכתב רש"י שאדם היוצא למדבר צריך לזמן לו כל הצורך. הלא בעתיד יאמר ה' שזוכר הוא חסד נעורים, כאשר ישראל הלכו אחריו במדבר בארץ לא זרועה, משארותם צרורות בשמלותם, ולא לקחו עמם לא מזון ולא מים, וסמכו על ה' גואלים שיזמן להם כל צרכם במדבר. ולמה דווקא זימנו לעצמם כלי זין?

עוד יש למצוא קשר וקו המחבר בין שני הפירושים, אשר האחד על פי פשוטו של מקרא, והשני לעומתו בדרך הדרש. אשר בעומק הדברים אחד הם ויחדיו יהיו תמים.

ועל פי האמור, ובשים לב לקשר בין הפירוש השני לראשון יבוא על נכון. כי בעוד המן והבאר והעננים היו כולם בזכות משה אהרן ומרים, ולא דווקא מצד הדין, כי היו ישראל זכאים לכך, לא היה צורך בהשתדלות טבעית.

אך לנצח במלחמה עם הרודפים אחריהם מארץ מצרים, היה תלוי במעלת עם ישראל ולא היו מנצחים רק אם היו זכאים לכך, וכפי שראינו שלכן מתו רוב בני ישראל. ועל כן הוצרכו להשתדלות שמא לא יזכו לנס שלא כדרך הטבע.

ביאור קושי הזיווג והמזונות כקריעת ים סוף

חז"ל מלמדים אותנו במסכת סוטה (ב, א) "קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף". עוד אמרו במסכת פסחים (ק"ח, א) "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף".

ויש להתבונן במה שונים דברים אלו משאר ענייניו של אדם. עוד צריך להבין את ה'קושי' כביכול ביחס להקב"ה.

אלא שמובא בגמרא (מועד קטן כח, א): "אמר רבא, חיי, בני ומזוני, לא בזכותא תליא מילתא, אלא במזל תליא מילתא". ויעויין בדברי התוספות (שבת קנו, א ד"ה אין) שכתבו שדווקא על ידי זכות גדול משתנה.

ואמרו חז"ל (ברכות נח, ב): "תנו רבנן, הרואה קברי ישראל אומר, ברוך אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין, וכלכל אתכם בדין, ואסף אתכם בדין, ועתיד להקימכם בדין". והקשה המהרש"א היכן מצאנו שהשי"ת זן ומכלכל בדין. אדרבא, הרי אנו אומרים בתפילה "מכלכל חיים בחסד", ומברכים על המזון "הזן את העולם כולו בטובו, בחן, בחסד וברחמים".

וביאור העניין הוא, שלכל אדם יש את תפקידו בעולם. וה' הוא היודע למה נוצר, ולפי זה סיבב את מזלו שיהא לו את צרכיו לפי ייעודו. והואיל ובני חיי ומזוני נקצבו לו מלכתחילה לפי תכליתו, קשה עד מאוד לשנות עניינים אלו. ולא שייך כל כך מידת הרחמים בזה, או שזכויותיו ישנו את מזלו, הואיל והדין נותן שיקבל את מה שנגזר עליו מתחילה בלבד על מנת שיוכל לממש את תפקידו בעולם.

גם "הטבע" כידוע רומז לשם "אלקים" שהוא מידת הדין כאמור, כי מידת הדין דורשת את הטבע הטבע לבל ישתנה על פי זכויותיו של אדם. למען יוכל כל אחד ואחד לבחור בדרך הטוב המוכנה לפניו דווקא. ואם ה' ישנה את הטבע, יהיה חסר באפשרותו של אדם לזכות בדין.

עומק נפלא בקשר שבין ארונו של יוסף ולבין קריעת ים סוף

קריעת ים סוף שונה מכל המכות שהיו במצרים. למרות שכל המכות היו ניסים גלויים מכל מקום היו פחותים במידת מה מנס "קריעת ים סוף" משום שהמכות היו בצורה של העצמת הטבע וריבוי של דם ובעלי חיים שונים שקיימים בבריאה ועיקר הנס היה בכמות בתזמון ובצורה שבאו על המצריים, לעומת זאת קריעת ים סוף הייתה בצורה של בקיעת וביטול הטבע ממש, משום ששם נתבטל אחד מחוקי הטבע שבו המים נקשרים זה לזה (ראה לכך ששונה קריעת ים סוף מכל שאר הניסים הוא מזה שהקב"ה הוצרך לקבוע תנאי עם הים מתחילת הבריאה שיבקע, בשונה משאר המכות שלא הוזקק לתנאי, ועל כרחך משום שקריעת ים סוף היתה ביטול גמור של הטבע והוצרך להתנות זאת מראש סדרי הבריאה וז"ל המדרש (שמו"ר כ"א, ו'): "ישב הים לפנות בוקר לאיתנו לתנאו שהתניתי עמו מתחלה מיד שמע משה להקדוש ברוך הוא והלך לקרוע הים וכיון שהלך לקרוע את הים לא קבל עליו להקרע אמר לו הים מפניך אני נקרע אני גדול ממך שאני נבראתי בשלישי ואת נבראת בששי כיון ששמע משה כך הלך ואמר להקדוש ברוך הוא אין הים רוצה להקרע מה עשה הקדוש ברוך הוא נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר מוליד לימין משה וגו' מיד ראה להקדוש ברוך הוא וברח שנאמר הים ראה וינס מה ראה אלא שראה להקדוש ברוך הוא שנתן יד ימינו על משה ולא יכול לעכב אלא ברח מיד אמר לו משה מפני מה אתה בורח אמר לו הים מפני אלהי יעקב מפני יראתו של הקדוש ברוך הוא מיד כיון שהרים משה ידו על הים נבקע שנאמר ויבקעו המים אינו אומר ויבקעו הים אלא ויבקעו המים מלמד שכל המים שהיו בכל המעיינות ובבורות ובכל מקום נבקעו שנאמר ויבקעו המים וכן בשעה שחזרו חזרו כל המים שכן הוא אומר וישובו המים עכ"ל), וכעין מה שיש בימינו העוצמה הגבוהה של השחתה הנעשית על ידי ביקוע גרעיני.

ואם נתעמק בעניין זה נבין, כי מה שאמרו חז"ל על הפסוק "ויבקעו המים" שכל מימות שבעולם נבקעו עמו, שבפשוטו הכוונה על מנת לפרסם הנס בכל העולם. אך בעומק יתכן כי למדו זאת ממה שכתוב שהמים נבקעו, ולא הים. שיסוד המים גופו השתנה ונתחלק עד כדי שהייתה לכך השפעה על כל מימות שבעולם.

ולכן דווקא בנס זה מצאנו שהתנה הקב"ה עם המים בבריאת העולם שייבקע בבוא העת, ולא מצאנו שיתנה עמו על מכת הדם וכדומה, כי דווקא כאן היה שידוד הטבע לגמרי והיפוך לטבע אחר.

וזהו עומק נוסף בעניין מנוסת הים מפני ארונו של יוסף, שרק כאשר האדם משנה את טבעו ועומד בקו הדין כיוסף שנס מפני אשת אדונו, ייתכן להביא לידי ביטול הטבע שהוא מנוגד לגמרי לתביעת הדין.

מדבריהם אלו רואים קשר פנימי בין המטרת המן מן השמים לבין מידת הדין: אם שעל ידי המן התבררו דינים בבית דינו של משה, והזדככו עוונותיהם של ישראל. ואם בהשוואה בין אש מן השמים לכלות ולהעניש, ולבין מזון מן השמים.

והדברים עולים יפה עם מה שביארנו בפרשת בראשית - ששמים מורים על מידת הדין, בעוד הארץ מורה על מידת הרחמים. וכפי שאנו מוצאים שכאשר נזכר בפרשת הבריאה שם **אלוקים** בלבד, הקדים בפסוק את השמים לארץ, וכאשר שיתף הקב"ה גם שם הוי"ה הרומז על רחמים, הקדים ארץ לשמים.

וזהו כפי שהתבאר לעיל, שהקב"ה זן את העולם במידת הדין. כי מאחר והוא צורך מוכרח להשלמת תכלית האדם, אין זה ממידת החסד אלא בדין.

והרי לנו, שבעוד ביחס לרשעים מידת הדין מן השמים גורמת לעונש ולאש, הרי ביחס לצדיקים היא גופא גורמת את המזון ואת הכלכלה. וכעין מה שאמרו חז"ל (נדרים ה, ב) על לעתיד לבוא: **"הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה"**.

ולכן, מזונותיו של אדם וזיווגו של אדם שהם מצרכיו הבסיסיים של האדם, ונקבעו מלכתחילה כחלק מחייו, הטבע והדין דורשים שיהיה כפי שנגזר ושלא ישתנה, קשים עד מאוד לפני הקב"ה לשנותם כמו שהיה בעת קריעת ים סוף. כי כל תכלית בריאת העולם נפגמת על ידי שינויים אלו.

ירידת המן במידת הדין

איתא ביומא (עה, א) על המן:

"תניא, רבי יוסי אומר, כשם שהנביא היה מגיד להם לישראל מה שבחורין ובסדקין כך המן מגיד לישראל מה שבחורין ובסדקין. כיצד, שניים שבאו לפני משה לדין. זה אומר עבדי גנבת, וזה אומר אתה מכרתו לי. אמר להם משה לבוקר משפט. למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו, אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו".

עוד כתב רש"י בפרשת וירא (בראשית יט, כד) על הפסוק **"וה' המטיר על סדום גפרית ואש מאת ה' מן השמים"**:

והוא שאמר הכתוב (איוב ל"ו, ל"א) "כי במ ידן עמים" וגו', כשבא ליסר הבריות מביא עליהם אש מן השמים כמו שעשה לסדום, וכשבא להוריד המן מן השמים לישראל (שמות ט"ז, ד) "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים".

עניי בנימין-מבט על הפרשה

מפי אאמו"ר הרב בנימין דזאלאשינסקי שליט"א

זה קל-י ואנוהו אלוקי אבי וארממנהו (ט"ו-ב')

לכאורא אינו מובן הקשר בין תחילת הפסוק לסופו. ונראה הביאור לפי מה שדרשו חז"ל **"זה אל-י ואנוהו-התנאה לפניו במצות, ציצית נאה לולב נאה וכו'"** והנה ככל שהתקדמו הדורות והתפתחה הטכנולוגיה וכו' הדבר איפשר לייצר הידור מצוה גדול יותר, כמו למשל הריבוע של התפילין והפרשיות הפרודות וכו' והכל בזכות מיכשור מתקדם, דבר שלא היה שייך בדורות הקודמים, ועלולים לזלזל במקצת בדורות הקודמים, שלהם לא היו מצות כל כך מהודרות, לזה בא הכתוב לומר שעלינו לזכור למרות כך האמת היא ש"אלוקי אבי וארממנהו" כלומר הנחת רוח שהיה להקב"ה מאבותי שעשו מצות כפי יכולת באותו דור לא פחותה מאיתנו, ואדרבה שהרי העיקר הכוונה ו"רחמנא ליבא בעי" ובוה הם עלו עלינו בעשרת מונים וממילא אלוקי אבי זה יותר "מרומם" מה זה קלי ואנוהו שלנו זה עתה.

ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים (י"ז-ד')

בזכירת מחיית עמלק כתיב בפרשת כי תצא זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים .... תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח. וכבר הקשו המפרשים מה פשר כפל הלשון "זכור" "ולא תשכח" שהרי היינו הך לזכור ולא לשכח.

ושמעתי מפי מו"ר הרב דוד ליברמן זצ"ל, שבכל מאורע קשה שעבר על האדם יש שני צדדים, צד אחד הוא התוצאה של מה קרא, והשני זה הסיבה שהביאה את התוצאה. ודרך העולם הוא לזכור רק את הרוע והקושי שנגרם לו בתוצאה (לעיתים בידי בני אדם ולעיתים על ידי מאורעות הטבע) אך מנגד את הסיבה, שיתכן שקושרת את האדם עצמו לאחריות אליה זה הוא מעדיף לשכוח, וכמו במלחמת עמלק שהרי פשטא דקרא ש"אתה עייף ויגע ולא ירא אלוקים" קאי על כלל ישראל וכמו שדרשו חז"ל שהנחשלים הם אלו שפלט אותם הענן, הרי שהיתה סיבה למה התגרה בהם עמלק (ולהבדיל גם במהלך הדורות שנכוונו שוב ושוב על ידי עמלק ושלוחיו-גם שם אמורים אנו לא רק להתמקד בעוול שנעשה לנו אלא גם בסיבה שהביאה את התוצאה הנוראה כל כך וד"ל), ולזה ציותה התורה "לא תשכח" את הסיבה הקשורה אליך, מה שאתה מעדיף לשכוח- גם את זה "לא תשכח" לפחות באותה המידה של ה"זכור את אשר עשה לך עמלק".

לעלוי נשמת

מרת ממטשי ע"ה בת הרב
בנימין הי"ד דזאלאשינסקי

ת.נ.צ.ב.ה.

